

Przeczytaj uważnie poniższe informacje. Jeżeli masz możliwość, wydrukuj i wklej do zeszytu.

Epika – jeden z trzech rodzajów literackich, którego głównym elementem konstrukcyjnym są wydarzenia przedstawione w formie opowiadania i opisu przez narratora przytaczającego dialogi oraz monologi bohaterów.

Narrator – fikcyjna osoba mówiąca w utworze epickim, prezentująca świat przedstawiony. Wy różniamy:

- **narratora wszechwiedzącego** – wypowiada się najczęściej w 3. osobie i ma pełną wiedzę o świecie przedstawionym, ale nie uczestniczy w wydarzeniach, nie podaje źródeł swojej wiedzy,
- **narratora o ograniczonej wiedzy o świecie przedstawionym** – wypowiada się w 1. osobie, jest jednocześnie uczestnikiem i obserwatorem wydarzeń.

Narracja – wypowiedź prezentująca elementy świata przedstawionego utworu. Narracja może być pierwszo- lub trzecioosobowa.

GATUNKI EPICKIE

Bajka – krótki utwór epicki o charakterze dydaktycznym, najczęściej wierszowany. Zazwyczaj zawiera bezpośrednio sformułowany morał (pouczenie), choć jego przesłanie może być ukryte. Bohaterami bajek najczęściej są zwierzęta symbolizujące cechy ludzkie. Czas i miejsce akcji są nieokreślone, występuje niewielu bohaterów, a akcja często ogranicza się tylko do jednego wydarzenia. Dzięki tym uproszczeniom bajka zyskuje uniwersalny charakter.

Baśń – niewielkich rozmiarów epicki utwór fantastyczny o charakterze pouczającym, przepelniony cudownością, ukazujący dzieje bohaterów przekraczających granice między światem realistycznym a fantastycznym. W baśni mamy do czynienia z walką dobra ze złem, która się kończy zwycięstwem dobra. Czas i miejsce akcji są nieokreślone, a bohaterowie dzielą się na pozytywnych i negatywnych.

Epepeja (epos) – gatunek literacki należący do epiki, wywodzący się z antyku.

Cechy charakterystyczne eposu:

- wierszowana forma,
- podział na części, pieśni i księgi będące samodzielnymi całościami,
- stałe elementy kompozycyjne, np. inwokacja (bezpośredni zwrot do adresata),
- wielowątkowość, liczne opisy i dygresje,
- wszechwiedzący i obiektywny narrator,
- porównania homeryckie (bardzo rozbudowane) i stałe epitety,
- umieszczenie akcji w momencie przełomowym dla opowiadanych wydarzeń,
- ukazanie ingerencji bogów w losy bohaterów.

Legenda – opowieść związana z autentycznymi miejscami, postaciami i zdarzeniami, w której realizm łączy się z treściami fantastycznymi i cudownymi. Do XVIII w. tematem legend było życie świętych, apostołów i męczenników. Zbiory legend pisano zazwyczaj na użytek kaznodziejów; służyły celom moralistycznym. Od połowy XVIII w. legendą nazywa się również podanie ludowe.

Mit – fantastyczna opowieść o bogach, legendarnych bohaterach oraz o nadnaturalnych wydarzeniach z udziałem tych postaci; jest próbą wyjaśnienia odwiecznych zagadnień bytu, świata i człowieka, życia i śmierci, dobra i zła. Mity porządkowały wyobrażenia o świecie, pozwalały interpretować rzeczywistość, wyznaczały hierarchię ważności. Początkowo były opowieściami wyrażającymi wierzenia danej społeczności przekazywanymi z pokolenia na pokolenie, z czasem stały się opowieściami stanowiącymi źródło inspiracji dla twórców kolejnych epok.

Nowela – gatunek charakteryzujący się przejrzystością fabuły (zwykle jednowątkowej), z wyraźnie zarysowanym punktem kulminacyjnym oraz puentą. Od opowiadania różni się:

- mniejszą swobodą konstrukcji,
- brakiem wątków pobocznych i epizodów,
- brakiem postaci drugoplanowych.

Opis – jedna z podstawowych form wypowiedzi narracyjnej, ukazująca elementy świata przedstawionego, takie jak wygląd postaci czy miejsc, w których rozgrywiają się wydarzenia.

Opowiadanie

1. Podstawowa forma wypowiedzi narracyjnej, polegająca na ukazywaniu zdarzeń w ich następstwie czasowym.

2. Krótki utwór prozatorski o niezbyt rozbudowanych elementach świata przedstawionego, swobodnej kompozycji niepodporządkowanej żadnym rygorom oraz wyraźnie wyeksponowanej roli narratora. Możemy wyróżnić wiele typów opowiadań, np. **obyczajowe**, **przygodowe**, **detektywistyczne**, **fantastycznonaukowe** czy **fantasy**.

Poemat – dłuższy utwór o charakterze epickim lub lirycznym, zwykle wierszowany.

Powiastrka filozoficzna – krótki utwór fabularny pisany prozą, którego świat przedstawiony ma za zadanie ilustrować jakąś myśl filozoficzną, światopoglądową czy moralną. Posługuje się uproszczonym rysunkiem postaci oraz elementami fantastyki baśniowej.

Powieść – gatunek obejmujący obszerne utwory pisane prozą, zwykle o rozbudowanej, wielowątkowej fabule, obejmującej dzieje licznych bohaterów i środowisk społecznych. Wyróżnia się wiele typów powieści, np. **historyczną**, **fantastycznonaukową**, **fantasy**, **obyczajową**, **przygodową**, **detektywistyczną**.

Powieść historyczna – powieść, w której świat przedstawiony został umieszczony w epoce wcześniejszej niż ta, w której żyją autor i czytelnicy. Kluczowy jest więc dystans czasowy. W powieści historycznej dąży się do respektowania prawdy historycznej i zmierza do oddania charakterystycznych cech danej epoki i jej problemów (autor korzysta ze źródeł historycznych). Oprócz postaci znanych z dziejów występują bohaterowie fikcyjni, których losy są wplecione w tok wydarzeń historycznych.

Przypowieść (parabola) – utwór narracyjny o charakterze moralizatorskim, w którym wydarzenie jest opowiedziane nie ze względu na atrakcyjność fabuły czy postaci, ale jako przykład służący zilustrowaniu prawd uniwersalnych lub moralnych.

Wykonaj poniższe ćwiczenia w zeszycie ćwiczeń.

ćw. 1 str. 110

ćw. 2 str. 110

ćw. 3 str. 110 (możesz skorzystać z Internetu)

ćw. 4 str.111

Elementy świata przedstawionego:

- czas akcji -

- miejsce akcji -

- bohaterowie-

- wydarzenia -

Przyślij notatkę.

Pozdrawiam Renata Piotrowska